

EUROPA-KOMMISSIONEN

Bruxelles, den 5.9.2012
COM(2012) 485 final

2012/0234 (NLE)

Forslag til

RÅDETS HENSTILLING

om validering af ikke-formel og uformel læring

{SWD(2012) 252 final}

{SWD(2012) 253 final}

BEGRUNDELSE

1. BAGGRUND FOR FORSLAGET

Betydningen af at skabe nye læringsmuligheder

I vore dage er læringsmulighederne ubegrænsede, grænseløse og øjeblikkelige. Mennesker lærer og tilegner sig nye færdigheder og kompetencer ikke alene inden for det traditionelle klasseværelses rammer (formel læring), men i stadig højere grad også uden for dette. Vigtig læring finder sted på arbejdspladsen, gennem deltagelse i civilsamfundsorganisationer eller i det virtuelle rum, som skabes af internettet og mobile anordninger, under individuelle former eller sammen med andre. Virksomheder tilbyder i stigende grad undervisningsmuligheder for deres ansatte med henblik på at forbedre deres færdigheder gennem tilrettelagt, men ikke-formel, læring. Uformel læring bliver desuden stadig vigtigere i en global og sammenkoblet verden, hvor ny teknologi giver mulighed for læring på et væld af forskellige måder, f.eks. ved hjælp af åbne uddannelsesressourcer og distanceundervisning.

Det er afgørende at engagere og inddrage alle lærende med læringserfaringer for at klare de hurtige økonomiske og teknologiske omstillinger og det stigende antal jobskift i løbet af livet og tilskynde den enkelte til at tilegne sig højere kvalifikationer og mere relevante færdigheder med henblik på at øge beskæftigelsen, produktiviteten og den økonomiske vækst.

I den nuværende situation med stigende arbejdsløshed – især blandt unge – og vigende økonomisk vækst er der akut behov for at udnytte de nye læringsmuligheder uden for det formelle uddannelsessystem og de færdigheder, som erhverves gennem sådanne læringsaktiviteter: Europa er nødt til at udvikle den rette blanding af færdigheder og forbedre overensstemmelsen mellem kvalifikationer og job for at fremme konkurrenceevnen og velstanden.

I denne sammenhæng skal uddannelses- og kvalifikationssystemer give alle borgere¹ mulighed for at bevise, hvilke færdigheder de har erhvervet sig uden for skolen, og gøre brug af disse færdigheder i deres karriere og videreuddannelse. Dette kan opnås gennem en validering af læringsresultater, som er erhvervet ved ikke-formel og uformel læring. I denne proces skal et kompetent organ bekræfte, at en person har opnået læringsresultater (viden, færdigheder og kompetencer) målt i forhold til en relevant standard.

Ikke-formel og uformel læring i Europa 2020-strategien

Validering af ikke-formelle og uformelle læringserfaringer i EU's medlemsstater udgør et væsentligt bidrag til EU's bestræbelser på at opnå intelligent, bæredygtig og inklusiv vækst som fastsat i Europa 2020-strategien. Betydningen heraf kan være afgørende for et velfungerende arbejdsmarked: Valideringsmekanismer sikrer større åbenhed om, hvilke færdigheder der er til rådighed på arbejdsmarkedet, sikrer bedre overensstemmelse mellem færdigheder og efterspørgslen efter arbejdskraft, fremmer muligheden for at overføre færdigheder mellem virksomheder og sektorer og letter mobiliteten på det europæiske arbejdsmarked. Ved at lette beskæftigelsesmæssig og geografisk mobilitet og forbedre

¹ Dette gælder EU-borgere og alle tredjelandstatsborgere, der har lovligt ophold i Den Europæiske Union.

matchning af kvalifikationer og job kan validering bidrage til imødekomme af behovet for kvalificeret arbejdskraft i voksende sektorer og understøtte den økonomiske genopretning.

I en tid, hvor befolkningen aldres og arbejdsstyrken daler, kan validering af uformelle og ikke-formelle læringserfaringer også hjælpe Europa med at bringe dem, der befinder sig længst væk fra arbejdsmarkedet, tættere på nye lærings- og arbejdsmuligheder og med at udnytte al menneskelig kapital til bekæmpelse af arbejdsløsheden samt fremme af produktiviteten og konkurrenceevnen. Validering kan især hjælpe arbejdsløse unge, der leder efter deres første job, eller som har meget lidt erhvervs erfaring, med at dokumentere og skabe markedsværdi for de færdigheder og kompetencer, som de har erhvervet sig i forskellige sammenhænge.

Fra den enkeltes perspektiv fremmer validering beskæftigelsesegnheden, udsigten til højere løn og muligheden for karriereskift, nemmere overførsel af færdigheder mellem lande og en ny chance for dem, der er gået ud af skolen for tidligt, lettere adgang til formelle uddannelsessystemer, stærkere motivation til at lære og mere selvtillid.

Samlet set bidrager validering af ikke-formelle og uformelle læringserfaringer desuden til at opnå de overordnede Europa 2020-mål vedrørende skolefrafald, andelen af 30-34-årige med en gennemført videregående uddannelse, den samlede beskæftigelsesfrekvens og mindskelse af fattigdom og social udstødelse, som alle er mål, der følges op inden for rammerne af det europæiske semester.

Med Europas politiske dagsorden som grundlag

Validering af ikke-formel og uformel læring har stået på den europæiske politiske dagsorden siden 2001, hvor Kommissionen definerede livslang læring som al læringsaktivitet, som man deltager i gennem hele livet, med det formål at fremme viden, færdigheder og kompetencer set i et personligt, borgermæssigt, socialt og/eller beskæftigelsesrelateret perspektiv. Siden Københavnerklæringen om fremme af et styrket europæisk samarbejde om erhvervsuddannelse er der blevet iværksat en række initiativer med henblik på at udvikle europæiske redskaber og instrumenter på området livslang læring:

- De **fælles europæiske principper for validering** blev vedtaget i form af Rådets konklusioner i 2004.
- **Europass**-rammen blev oprettet i 2004, herunder Europass-cv'et og en dokumentmappe, som borgerne kan anvende, når de har behov for at redegøre for og fremlægge deres færdigheder og kompetencer i Europa. Andre redskaber til dokumentation af læringsresultater findes i **Youthpass** under Aktive Ungeprogrammet og **færdigheds- og kvalifikationspas på sektorplan**, der blev udviklet som led i den europæiske sektordialog mellem arbejdsmarkedets parter.
- Et stort skridt i retning af validering af ikke-formel og uformel læring var vedtagelsen af Europa-Parlamentets og Rådets henstilling om **den europæiske referenceramme for kvalifikationer** (EQF) for livslang læring i 2008. EQF er en referenceramme for kvalifikationsniveauer defineret som læringsresultater. Denne henstilling har medført en fortløbende proces, hvor alle medlemsstater etablerer deres egne **nationale referencerammer for kvalifikationer**, som henviser til det relevante niveau i den europæiske referenceramme. Med denne proces bliver kvalifikationerne mere sammenlignelige og nemmere at forstå for arbejdsgivere, uddannelsesinstitutioner, arbejdstagere og de lærende.

- I 2009 udgav Kommissionen og Cedefop **de europæiske retningslinjer for validering af ikke-formel og uformel læring**, som giver beslutningstagere og praktikere teknisk rådgivning om validering. Retningslinjerne fokuserer på forskellige valideringsperspektiver (f.eks. individuelle, organisatoriske, nationale og europæiske). De udgør et praktisk redskab, som kan anvendes på frivillig basis.
- Sideløbende med de andre redskaber letter læringsresultatbaserede meritssystemer valideringen af ikke-formel og uformel læring. I forbindelse med videregående uddannelse gælder **det europæiske meritoverførsels- og meritakkumuleringssystem (ECTS)**, der blev udviklet som led i Bologna-processen med henblik på at lette mobilitet mellem videregående uddannelsesinstitutioner. I forbindelse med erhvervsuddannelse gælder **det europæiske meritoverførselssystem for erhvervsuddannelse (ECVET)**.

Derudover har programmet for livslang læring siden 2007 finansieret en række pilotprojekter, som har sikret udviklingen af valideringsprocesser og -redskaber inden for specifikke sektorer eller i bestemte sammenhænge, navnlig i forbindelse med erhvervsuddannelse og voksensunddannelse. Den Europæiske Socialfond er i visse lande blevet anvendt til udviklingen af valideringssystemer.

På trods af disse europæiske politikker har fremskridtene med hensyn til validering i Europa været uensartede, uregelmæssige og langsommelige.

Ifølge den seneste opdatering af den europæiske fortegnelse over validering af ikke-formel og uformel læring fra 2010 har kun fire EU-medlemsstater et højtudviklet valideringssystem, mens syv andre enten har et nationalt system i opstartsfasen eller et veludviklet, men ufuldstændigt valideringssystem inden for en eller flere sektorer.

Behov for øjeblikkelige tiltag

Det betyder, at de fleste EU-medlemsstater ikke har et sammenhængende valideringssystem. De lande, der har et veludviklet system, har en integreret tilgang til validering inden for rammerne af deres system for livslang læring (f.eks. lovfæstet), en infrastruktur til støtte for validering, stærk inddragelse af interesseparter (især arbejdsmarkedets parter) og validering til en overkommelig pris for ansøgerne. Visse lande har for nylig iværksat initiativer vedrørende validering som led i udviklingen af en national referenceramme for kvalifikationer. I andre lande er der kun sket ringe fremskridt, hvilket afspejler fraværet af nationale strategier, manglende viden om, hvordan validering gennemføres i praksis, og i visse tilfælde borgeres og arbejdsgiveres manglende tillid til valideringsprocessen samt kulturelle og holdningsmæssige barrierer.

Den uensartede adgang til nationale valideringspolitikker og -praksisser samt eksisterende forskelle mellem medlemsstaterne reducerer sammenligneligheden og gennemsigtigheden af valideringssystemerne. Det gør det vanskeligt for borgerne at kombinere læringsresultater, som er opnået i forskellige sammenhænge, på forskellige niveauer og i forskellige lande. Det lægger hindringer i vejen for de lærendes og arbejdstagernes tværnationale mobilitet i en tid, hvor der netop er behov for en sådan mobilitet for at skabe mere økonomisk vækst.

I betragtning af det presserende behov for at øge arbejdskraftens mobilitet, begrænse manglen på kvalificeret arbejdskraft og for en højere værdsættelse af færdigheder og kompetencer, som

er erhvervet uden for de formelle uddannelsessystemer, har Kommissionen i forbindelse med Europa 2020-flagskibsinitiativerne "En dagsorden for nye kvalifikationer og job"² og "Unge på vej"³ og sine nylige initiativer om akten for det indre marked⁴ og beskæftigelsespakken⁵ bebudet dette forslag til Rådets henstilling om validering af ikke-formel og uformel læring som et bidrag til fremskyndelse af reformdagsordenen på EU-plan.

EU-tiltag for validering, der tager sigte på samarbejde og samordning mellem medlemsstaterne, kan lette arbejdstageres og de lærendes mobilitet gennem en bedre gensidig anerkendelse af kvalifikationer, der er opnået på ikke-formel og uformel vis. Gennem mere samarbejde og stærkere samordning mellem medlemsstaterne vil valideringssystemernes gennemsigtighed øges, og medlemsstaternes gensidige tillid til hinandens valideringssystemer vil dermed højnes. Navnlig medlemsstater med lav tillid og svage traditioner for validering af ikke-formel og uformel læring vil få glæde heraf. Gensidig tillid kan ikke opbygges af medlemsstaterne alene uden tiltag på EU-plan.

Specifik overvågning af gennemførelsen af Rådets henstilling udgør en del af de retlige aspekter af dette forslag. Kommissionen vil desuden følge de generelle fremskridt vedrørende validering af uformel og ikke-formel læring i medlemsstaterne inden for rammerne af de overordnede strukturelle reformer på uddannelsesområdet, som overvåges gennem det europæiske semester og den åbne koordinationsmetode under "Uddannelse 2020".

2. RESULTAT AF HØRINGER AF INTERESSEREDE PARTER OG KONSEKVENSANALYSER

Høringer

Høringer har fundet sted under følgende former:

- en offentlig høring via en onlineundersøgelse, der blev gennemført mellem december 2010 og februar 2011. Invitationer til at deltage i onlineundersøgelsen og fremsende holdningsdokumenter blev sendt til medlemmer af de mest relevante grupper og andre interesseparter inden for områderne uddannelse, beskæftigelse, ungdom og sport⁶
- drøftelser på møder i politiske organer, navnlig rådgivningsgruppen for den europæiske referenceramme for kvalifikationer

² KOM(2010) 682 endelig.

³ KOM(2010) 477 endelig.

⁴ KOM(2011) 206 endelig.

⁵ COM(2012) 173 endelig.

⁶ De faste repræsentationer ved EU, Uddannelsesudvalget, rådgivningsgruppen for den europæiske referenceramme for kvalifikationer, gruppen for anerkendelse af læringsresultater, interessentforum for livslang læring, rådgivningsudvalget for erhvervsuddannelse, brugergruppen for det europæiske meritoverførselssystem for erhvervsuddannelse, arbejdsgruppen for voksenuddannelse, arbejdsgruppen for modernisering af videregående uddannelse, Bologna-processens opfølgingsgruppe, Europass- og Euroguidance-centre, det europæiske netværk for udvikling af politikker for livslang vejledning, den rådgivende gruppe for Youthpass, nettet af nationale informationscentre vedrørende akademisk anerkendelse, netværket for videregående uddannelsesinstitutioners anerkendelse af tidligere uddannelse, ekspertgruppen om unge volontørers mobilitet.

- ekspertmøder og peerlæringsaktiviteter tilrettelagt af gruppen for læringsresultater, der arbejder under rådgivningsgruppen for den europæiske referenceramme for kvalifikationer
- peerlæringsaktiviteter på områderne videregående uddannelse, erhvervsuddannelse og voksenuddannelse.

Arbejdsmarkedets parter, både arbejdsgivere og repræsentanter for fagforeninger, er blevet hørt som medlemmer af rådgivningsgruppen for den europæiske referenceramme for kvalifikationer og gennem deres deltagelse i flere peerlæringsaktiviteter.

Den omtalte onlineundersøgelse gav 469 svar på de lukkede og åbne spørgsmål suppleret af 24 holdningsdokumenter. Svarene var rimelig fordelt mellem enkeltpersoner (53 %) og organisationer (47 %).

Resultaterne viste, at der ikke eksisterer en overordnet sammenhæng i tilgangene til validering i og mellem medlemsstaterne, og at der findes en lang række hindringer for en effektiv gennemførelse af validering i praksis. Svarene viste en overvældende enighed om betydningen af at synliggøre færdigheder, som erhverves gennem livs- og arbejdserfaring. Der var bred tilslutning til et europæisk initiativ, som tager sigte på at forbedre valideringspolitikker og -praksisser i EU's medlemsstater.

Høringen af rådgivningsgruppen for den europæiske referenceramme for kvalifikationer og de forskellige peerlæringsaktiviteter førte også til opbakning om et europæisk initiativ om validering.

Konsekvensanalyse

I konsekvensanalysen sammenlignes tre modeller for europæiske tiltag på området validering af ikke-formel og uformel læring, nemlig 1) referencescenariet, som består af den nuværende situation og dens forventede udvikling, uden yderligere EU-tiltag, 2) en henstilling fra Rådet om gennemførelse af validering af ikke-formel og uformel læring og 3) iværksættelse af en ny proces på grundlag af en ny åben koordinationsmetode til validering med henblik på at udvikle et europæisk kvalitetscharter for validering.

De sociale, økonomiske og andre virkninger af de tre omtalte modeller blev undersøgt med kvalitative metoder baseret på forventede virkninger, eftersom der ikke foreligger nogen "hårde" data.

Løsningsmodel 2, en henstilling fra Rådet om gennemførelse af validering, viste sig at være den mest effektive model, som genererer flest positive økonomiske og sociale virkninger. Denne løsningsmodel er bedst i overensstemmelse med EU's politiske målsætninger. Medlemsstaterne forpligter sig formelt til at handle i henhold til Rådets henstilling. En henstilling er det stærkeste middel, der er til rådighed inden for blød lovgivning. Tidligere erfaringer, især med den europæiske referenceramme for kvalifikationer, har vist, at en henstilling medfører, at medlemsstaterne underlægges gruppepres, og at de derfor griber til handling.

For så vidt angår løsningsmodel 1 (referencescenariet) viste konsekvensanalysen, at den nuværende situation vedrørende validering kun vil ændre sig langsomt uden yderligere tiltag, hvilket ville betyde, at den begrænsede adgang til og anvendelse af validering af ikke-

formelle og uformelle læringserfaringer samt fraværet af en harmoniseret tilgang til valideringsprocessen ville fortsætte.

Løsningsmodel 3 (en ny åben koordinationsmetode) kan forventes at medføre forbedringer i forhold til referencescenariet for så vidt angår effektivitet og sammenhæng med EU's bredere politiske målsætninger. Men etableringen af en ny åben koordinationsmetode ville skabe yderligere strukturer og rapporteringsmekanismer, hvilket ville øge de administrative byrder og omkostninger for medlemsstaterne. Desuden ville denne løsningsmodel ikke give tilstrækkelig garanti for vedtagelsen af valideringsforanstaltninger inden for en rimelig tidsramme, eftersom gennemførelsen heraf alene ville være baseret på den åbne koordinationsmetode.

Konsekvensanalysen viste desuden følgende fordele ved Rådets henstilling om gennemførelse i forhold til de to andre modeller:

- Med en henstilling udfyldes de huller, som findes i valideringen i forbindelse med de eksisterende europæiske redskaber og instrumenter, f.eks. EQF, Europass og meritoverførselssystemerne. Henstillingen vil især afhjælpe en mangel ved den europæiske referenceramme for kvalifikationer, som henviser til fremme af validering af ikke-formel og uformel læring uden at give yderligere vejledning om, hvordan dette skal gennemføres.
- I henstillingen foreslås konkrete, praktiske foranstaltninger for gennemførelsen af validering i medlemsstaterne.
- Som et juridisk instrument henviser Rådets henstilling til medlemsstaternes forpligtelse til at gennemføre de foreslåede foranstaltninger, hvoraf de fleste skal gennemføres på nationalt plan og tilpasses den nationale sammenhæng.
- De relevante interesseparter (arbejdsmarkedets parter, ungdoms/volontørorganisationer, uddannelsesinstitutioner) inddrages eksplicit i udviklingen af valideringssystemerne.
- Medlemsstaterne vil fortsat samarbejde inden for de eksisterende åbne koordinationsmetoder, især i rådgivningsgruppen for EQF, hvilket er enklere end den gennemførelsesstruktur, der skitseres under løsningsmodel 3.
- Der vil blive skabt et nyt og stærkere politisk grundlag for samarbejde på området validering af ikke-formel og uformel læring.

3. JURIDISKE ASPEKTER AF FORSLAGET

Resumé af forslaget

Forslaget omfatter praktiske henstillinger til medlemsstaterne om senest i 2015 at sikre, at hver enkelt borger kan få de færdigheder, som han/hun har erhvervet sig uden for det formelle uddannelsessystem, valideret og anvende denne validering til beskæftigelsesmæssige og uddannelsesmæssige formål i hele Europa. På et mere konkret plan omfatter forslaget følgende henstillinger til medlemsstaterne:

- At sikre, at der senest i 2015 er etableret nationale systemer for validering af ikke-formel og uformel læring, som giver alle borgere mulighed for at få deres viden, færdigheder og kompetencer valideret, uanset i hvilken sammenhæng denne læring finder sted. Denne validering udgør grundlaget for en hel eller delvis anerkendelse af deres kvalifikationer, uden at dette berører anden gældende EU-lovgivning, især direktiv 2005/36/EF om anerkendelse af erhvervsmæssige kvalifikationer.
- De nationale valideringssystemer for ikke-formel og uformel læring bør fokusere på følgende fire aspekter: udpegning af læringsresultater, dokumentation heraf, vurdering heraf i forhold til aftalte standarder og endelig deres certificering.
- At sikre, at oplysninger om valideringsmulighederne er tilgængelige for den brede offentlighed (især for mindre gunstigt stillede grupper) i en form, der er tilpasset den nationale sammenhæng, at adgang til validering er økonomisk overkommelig for borgere, som ønsker at indlede en valideringsprocedure, at der er tilstrækkelig vejledning og rådgivning til rådighed til en overkommelig pris for borgere, som ønsker at indlede en valideringsprocedure, og at der er etableret og anvendes gennemsigtige mekanismer til kvalitetssikring både i forbindelse med vurderingen (metoder og redskaber, kvalificerede bedømmere) og resultaterne heraf (aftalte standarder).
- At give den enkelte mulighed for at få foretaget en kortlægning af sine færdigheder og kompetencer tre måneder inden et indkredset behov, f.eks. udsigt til arbejdsløshed eller usikkerhed i ansættelsen. Anvendelsen af de eksisterende og fremtidige Europass-værktøjer til udpegning og dokumentation af læringsresultater bør i denne henseende fremmes. Forbindelser mellem valideringsordninger og meritssystemer, såsom ECTS og ECVET, bør styrkes.
- At inddrage arbejdsmarkedets parter og andre relevante interesseparter, såsom arbejdsgiverorganisationer, fagforeninger, handels- og industrikamre og erhvervsorganisationer, nationale myndigheder, som deltager i anerkendelsen af erhvervsmæssige kvalifikationer, beskæftigelsescentre, ungdomsorganisationer, ungdomsledere, uddannelsesudbydere og civilsamfundsorganisationer i udviklingen af valideringsmekanismer og dokumentation af læringsresultater opnået gennem ikke-formel og uformel læring.
- Fremme af partnerskaber og andre initiativer med henblik på at lette dokumentationen af læringsresultater, der udvikles inden for små og mellemstore virksomheder og i andre små organisationer.
- At give arbejdsgivere, ungdomsorganisationer og civilsamfundsorganisationer incitamenter til at fremme og lette udpegningen og dokumentationen af læringsresultater, der erhverves på arbejdspladsen eller i forbindelse med frivillige aktiviteter.
- At give uddannelsesudbydere incitamenter til at lette adgangen til formel uddannelse og give undtagelser på grundlag af læringsresultater, der er opnået i ikke-formelle og uformelle sammenhænge, og sikre samordning mellem de tjenestudbydere, som gennemfører uddannelses-, beskæftigelses- og ungdomsrelaterede aktiviteter og mellem de relevante politikområder.

Rådgivningsgruppen for EQF vil være hovedansvarlig for at overvåge de foreslåede tiltag i denne henstilling. De foreslåede foranstaltninger omfatter også rapportering og opfølgning af tiltagene i den fælles rapport fra Kommissionen og Rådet, som udgives som led i strategien Uddannelse 2020. Endelig vil fremskridt i etableringen af nationale systemer for validering af ikke-formel og uformel læring blive vurderet i den årlige rapport fra Cedefop om udviklingen af nationale referencerammer for kvalifikationer i Europa.

I forslaget opfordres Kommissionen til: 1) regelmæssigt at ajourføre de europæiske retningslinjer for validering af ikke-formel og uformel læring, 2) fremme effektiv peerlæring og udveksling af erfaringer og god praksis, hvilket vil gøre det muligt for de lande, der har mindre erfaring med validering, at nyde godt af de indhøstede erfaringer i de mere erfarne lande i så henseende, 3) i samarbejde med medlemsstaterne at sikre, at de europæiske programmer inden for uddannelse, erhvervsuddannelse og ungdom og de europæiske strukturfonde understøtter opfølgningen af denne henstilling og 4) at vurdere og evaluere opfølgningen af de foreslåede tiltag i samarbejde med medlemsstaterne og efter at have konsulteret de berørte parter.

Retsgrundlag

Ifølge artikel 165 og 166 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde skal Unionen bidrage til udviklingen af et højt uddannelsesniveau og iværksætte en erhvervsuddannelsespolitik ved at fremme samarbejdet mellem medlemsstaterne og om nødvendigt støtte og supplere disses indsats, med fuld respekt for medlemsstaternes ansvar for undervisningsindholdet og opbygningen af uddannelsessystemerne og tilrettelæggelsen af erhvervsuddannelserne.

I dette initiativ henstilles der til fælles tiltag, der skal gennemføres i medlemsstaterne med en vis europæisk støtte. Der foreslås tiltag, som kræver gennemførelse på EU-plan og i medlemsstaterne. På EU-plan skal der sikres samordning, herunder især samordning mellem de relevante europæiske instrumenter, og støtte, f.eks. gennem tilrettelæggelse af peerlæringsaktiviteter. Medlemsstaterne er stadig fuldt ud ansvarlige for udformningen, udviklingen og gennemførelsen af deres ordninger (lovgivning, bestemmelser, kollektive aftaler) for validering af læringsresultater, som er erhvervet på ikke-formel og uformel vis. Tiltagene på de to niveauer supplerer hinanden, og medlemsstaternes bevarer deres beføjelser.

Forslag til

RÅDETS HENSTILLING

om validering af ikke-formel og uformel læring

RÅDET FOR DEN EUROPÆISKE UNION HAR,

under henvisning til traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde, særlig artikel 165 og 166,

under henvisning til forslag fra Europa-Kommissionen, og

ud fra følgende betragtninger:

- (1) Validering af læringsresultater (viden, færdigheder og kompetencer), der er erhvervet gennem ikke-formel og uformel læring, herunder ved hjælp af åbne uddannelsesressourcer, er afgørende for borgernes adgang til arbejdsmarkedet og til livslang læring.
- (2) I en tid, hvor Den Europæiske Union står over for en alvorlig økonomisk krise, som medfører en voldsom stigning i arbejdsløsheden, er validering af viden, færdigheder og kompetencer under alle relevante former, uanset hvordan disse måtte være opnået, mere relevant end nogensinde for et velfungerende arbejdsmarked og for forbedring af konkurrenceevnen og den økonomiske vækst.
- (3) Arbejdsgiverorganisationer, virksomheder, fagforeninger, handels- og industrikamre og erhvervsorganisationer, nationale myndigheder, som deltager i anerkendelsen af erhvervsmæssige kvalifikationer, beskæftigelsescentre, ungdomsorganisationer, ungdomsledere, uddannelsesudbydere og civilsamfundsorganisationer er vigtige interesseparter i forbindelse med ikke-formelle og uformelle læringsmuligheder og enhver efterfølgende valideringsproces.
- (4) I Europa 2020-strategien for intelligent, bæredygtig og inklusiv vækst fra 2010⁷ opfordres der til at udvikle færdigheder og kompetencer for at skabe økonomisk vækst og beskæftigelse. I flagskibsinitiativerne under denne strategi⁸ understreges behovet for mere fleksible uddannelsesforløb, som kan lette overgangsfaserne mellem arbejde og læring, og dette bør også omfatte muligheder for validering af ikke-formel og uformel læring.

⁷ KOM(2010) 2020 endelig.

⁸ Unge på vej (KOM(2010) 477 endelig); En dagsorden for nye kvalifikationer og job (KOM(2010) 682 endelig).

- (5) I Rådets konklusioner af 12. maj 2009 om en strategiramme for europæisk samarbejde på uddannelsesområdet (ET 2020)⁹ bemærkes det, at livslang læring bør omfatte læring i alle sammenhænge – formelle, ikke-formelle eller uformelle.
- (6) I "En EU-strategi for unge – investering og mobilisering. En fornyet åben koordinationsmetode tilpasset udfordringer og muligheder på ungdomsområdet"¹⁰ fra 2009 opfordres der til bedre anerkendelse af færdigheder, som er opnået gennem ikke-formel uddannelse for unge. Behovet for fuld udnyttelse af de redskaber til validering af færdigheder og anerkendelse af kvalifikationer, der findes på EU-plan, blev fremhævet. Den blev godkendt ved Rådets resolution af 27. november 2009 om nye rammer for det europæiske samarbejde på ungdomsområdet (2010-2018)¹¹.
- (7) I kommunikéet fra Brugge fra december 2010¹² erklærede de europæiske ministre med ansvar for erhvervsrettet uddannelse, de europæiske arbejdsmarkedsparter og Europa-Kommissionen, at de deltagende lande senest i 2015 bør påbegynde udviklingen af nationale procedurer for anerkendelse og validering af ikke-formel og uformel læring, der i givet fald er understøttet af nationale referencerammer for kvalifikationer.
- (8) I Rådets konklusioner om moderniseringen af videregående uddannelser af 28. og 29. november 2011 blev medlemsstaterne opfordret til at udvikle klare overgangsmuligheder til videregående uddannelser fra erhvervsfaglige og andre uddannelsesstyper samt mekanismer for anerkendelse af tidligere læring og erfaringer, der er erhvervet uden for det formelle uddannelsessystem, især ved at tackle udfordringerne i forbindelse med gennemførelse og anvendelse af nationale referencerammer for kvalifikationer, som er knyttet til den europæiske referenceramme for kvalifikationer¹³.
- (9) Rådets resolution af 20. december 2011 om en ny europæisk dagsorden for voksenuddannelse fastlagde som et af sine prioriterede områder for perioden 2012-2014 at indføre fuldt funktionelle systemer til validering af ikke-formel og uformel læring og fremme af, at de benyttes af voksne i alle aldre og på alle kvalifikationsniveauer samt af virksomheder og andre organisationer¹⁴.
- (10) I akten for det indre marked¹⁵ understregede Kommissionen, at øget mobilitet blandt kvalificerede arbejdstagere vil gøre den europæiske økonomi mere konkurrencedygtig, og i beskæftigelsespakken af 17. april 2012¹⁶ understregede Kommissionen behovet for at forbedre samarbejdet mellem arbejdsmarkedet og uddannelsesområdet.
- (11) Rådets resolution om fremme af styrket europæisk samarbejde om erhvervsuddannelse af 19. december 2002¹⁷ og Københavnerklæringen af 30. november 2002¹⁸ krævede, at

⁹ EUT C 119 af 28.5.2009, s. 2.

¹⁰ KOM(2009) 200 endelig.

¹¹ EUT C 311 af 19.12.2009, s. 1.

¹² http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/vocational/bruges_da.pdf.

¹³ EUT C 372 af 20.12.2011, s. 36.

¹⁴ EUT C 372 af 20.12.2011, s. 1.

¹⁵ KOM(2011) 206 endelig.

¹⁶ COM(2012) 173 endelig.

¹⁷ EFT C 13 af 18.1.2003.

der udvikles et sæt af fælles principper for validering af ikke-formel og uformel læring.

- (12) Den 18. maj 2004 vedtog Rådet konklusioner vedrørende europæiske principper for validering af ikke-formel og uformel læring¹⁹.
- (13) Siden 2004 er der regelmæssigt blevet udgivet en europæisk fortegnelse over validering af ikke-formel og uformel læring med ajourførte oplysninger om den aktuelle valideringspraksis i de europæiske lande²⁰, og de europæiske retningslinjer for validering af ikke-formel og uformel læring blev udgivet i 2009²¹.
- (14) I Europa-Parlamentets og Rådets henstilling af 23. april 2008 om etablering af den europæiske referenceramme for kvalifikationer for livslang læring²² fastslås det, at alle kvalifikationer bør kunne opnås gennem formel, ikke-formel og uformel læring. Medlemsstaterne opfordres heri desuden til at knytte deres nationale kvalifikationssystemer til den europæiske referenceramme for kvalifikationer og, såfremt dette er nødvendigt, at udvikle nationale referencerammer, som fremmer validering af ikke-formel og uformel læring.
- (15) Europa-Parlamentets og Rådets beslutning af 15. december 2004²³ indførte Europass, som er en europæisk dokumentmappe, borgerne kan anvende, når de har behov for at redegøre for og fremlægge deres færdigheder i Europa.
- (16) Det europæiske meritoverførsels- og meritakkumuleringssystem (ECTS), der er etableret som led i Bologna-processen, tildeler meritpoint for formel læring på grundlag af læringsresultater og den studerendes arbejdsbyrde og letter samtidig videregående uddannelsesinstitutioners tildeling af meritpoint på grundlag af læringsresultater for ikke-formelt og uformelt læringsudbytte.
- (17) Europa-Parlamentets og Rådets henstilling af 18. juni 2009 etablerede et europæisk meritoverførselssystem for erhvervsuddannelse (ECVET)²⁴, der skal anvendes til overførsel, anerkendelse og akkumulering af den enkeltes læringsresultater, som er erhvervet i en formel og, hvor det er hensigtsmæssigt, i en ikke-formel eller uformel sammenhæng.
- (18) Høringer i form af en onlineundersøgelse²⁵, drøftelser i relevante politiske organer og en række forskellige peerlæringsaktiviteter med deltagelse af arbejdsmarkedets parter viste overvældende enighed om betydningen af at synliggøre færdigheder, som erhverves gennem livs- og arbejds erfaring, og bred tilslutning til et europæisk initiativ med henblik på at forbedre valideringspolitikker og -praksisser i EU's medlemsstater –

¹⁸ Erklæring fra de europæiske ministre med ansvar for erhvervsrettet uddannelse og Europa-Kommissionen forsamlet i København den 29. og 30. november 2002 om styrket europæisk samarbejde om erhvervsuddannelse, http://ec.europa.eu/education/pdf/doc125_en.pdf.

¹⁹ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/informal/validation2004_da.pdf.

²⁰ <http://www.cedefop.europa.eu/EN/about-cedefop/projects/validation-of-non-formal-and-informal-learning/index.aspx>.

²¹ Cedefop, 2009, http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/4054_en.pdf.

²² EUT C 111 af 6.5.2008, s. 1.

²³ EUT L 390 af 31.12.2004, s. 6.

²⁴ EUT C 155 af 8.7.2009, s. 11.

²⁵ http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/consult/vnfil/report_en.pdf

VEDTAGET DENNE HENSTILLING:

1. Medlemsstaterne bør med henblik på at give alle borgere²⁶ mulighed for at bevise, hvilke færdigheder de har erhvervet sig uden for skolen, og anvende disse færdigheder i deres karriere og videreuddannelse:
 - 1) sikre, at der senest i 2015 etableres et nationalt system for validering af ikke-formel og uformel læring²⁷, som giver borgerne mulighed for
 - i) at få valideret deres viden, færdigheder og kompetencer, som er opnået gennem ikke-formel og uformel læring, herunder via åbne uddannelsesressourcer, og
 - ii) at få anerkendt disse kvalifikationer helt eller delvist på grundlag af det validerede ikke-formelle og uformelle læringsudbytte, uden at dette berører anden gældende EU-lovgivning, især direktiv 2005/36/EF²⁸ om anerkendelse af erhvervsmæssige kvalifikationer
 - 2) sikre, at det nationale system for validering af ikke-formel og uformel læring omfatter følgende elementer:
 - bistand for borgere i forbindelse med kortlægningen af de læringsresultater, de har opnået gennem ikke-formel og uformel læring
 - rådgivning til borgere med henblik på dokumentation af de læringsresultater, de har opnået gennem ikke-formel og uformel læring
 - vurdering af den enkeltes læringsresultater opnået gennem ikke-formel og uformel læring
 - certificering af resultaterne af vurderingen af læringsresultater opnået gennem ikke-formel og uformel læring i form af en anerkendt kvalifikation som meritpoint, der fører til en titel, eller på en anden hensigtsmæssig måde.

Det bør sikres, at alle borgere kan benytte sig af alle ovennævnte muligheder, hver for sig eller kombineret, i henhold til deres behov
 - 3) sikre, at de nationale systemer for validering af ikke-formel og uformel læring respekterer følgende principper, idet der tages hensyn til nationale, regionale og/eller lokale og sektorspecifikke behov:
 - Valideringssystemet er sammenhængende og udgør en integrerende del af den nationale referenceramme for kvalifikationer i overensstemmelse med den europæiske referenceramme for kvalifikationer.
 - Oplysninger om valideringsmulighederne er bredt tilgængelige for den enkelte og organisationer.

²⁶ EU-borgere samt statsborgere fra tredjelande med lovligt ophold i Unionen.

²⁷ I henhold til definitionerne i bilag I.

²⁸ EUT L 255 af 30.9.2005, s. 22.

- Mindre gunstigt stillede grupper, herunder de borgere, der har størst udsigt til arbejdsløshed eller usikkerhed i ansættelsen, er særlig målgruppe for valideringssystemet, da det kan øge deres deltagelse i livslang læring og forbedre deres adgang til arbejdsmarkedet.
 - Enkeltpersoner, som befinder sig i arbejdsløshed eller i et usikkert ansættelsesforhold, har mulighed for at få foretaget en kortlægning af deres færdigheder og kompetencer tre måneder inden et indkredset behov.
 - Adgang til validering er økonomisk overkommelig for borgere, som ønsker at indlede en valideringsprocedure.
 - Der er passende vejledning og rådgivning til rådighed til en overkommelig pris for dem, som ønsker at indlede en valideringsprocedure.
 - Der er etableret gennemsigtige mekanismer til kvalitetssikring, som understøtter pålidelige, gyldige og troværdige vurderingsmetoder og -redskaber.
 - Der sikres udvikling af de erhvervmæssige kompetencer hos det personale, der deltager i valideringsprocessen inden for alle relevante sektorer.
 - Kvalifikationer, som er anerkendt på baggrund af valideringen af ikke-formelt og uformelt læringsudbytte, overholder de aftalte standarder, som gælder for de samme eller tilsvarende kvalifikationer, som opnås inden for formelle uddannelsesprogrammer.
 - Anvendelsen af eksisterende og fremtidige redskaber inden for Europass-rammen med henblik på at lette dokumentationen af læringsresultater fremmes.
 - Der eksisterer synergier mellem valideringsordningerne og de meritoverførselssystemer, der finder anvendelse inden for det formelle uddannelsessystem, f.eks. ECTS og ECVET
- 4) sikre inddragelse af relevante interesseparter, såsom arbejdsgivere, fagforeninger, handels- og industrikamre og erhvervsorganisationer, nationale myndigheder, som deltager i anerkendelsen af erhvervmæssige kvalifikationer, beskæftigelsescentre, ungdomsorganisationer, ungdomsledere, uddannelsesudbydere og civilsamfundsorganisationer, i udviklingen og gennemførelsen af de i stk. 2 og 3 omhandlede komponenter og mekanismer og skabe incitamenter for:
- arbejdsgivere, ungdomsorganisationer og civilsamfundsorganisationer til at fremme og lette kortlægningen og dokumentationen af læringsresultater, der erhverves på arbejdspladsen eller i forbindelse med frivillige aktiviteter, gennem anvendelse af relevante redskaber (navnlig de redskaber, der er udviklet inden for Europass-rammen)

- uddannelsesudbydere til at lette adgangen til formelle uddannelsessystemer på baggrund af læringsresultater opnået i ikke-formelle og uformelle sammenhænge og, hvor det er hensigtsmæssigt, at give undtagelser og/eller tildele meritpoint for relevante læringsresultater opnået i ikke-formelle og uformelle sammenhænge
- 5) sikre samordning mellem tjenesteudbydere, som gennemfører uddannelses-, beskæftigelses- og ungdomsrelaterede aktiviteter og mellem de relevante politikområder.
2. Medlemsstaterne og Kommissionen bør træffe følgende foranstaltninger:
- 1) sikre, at rådgivningsgruppen for den europæiske referenceramme for kvalifikationer²⁹ følger op på denne henstilling, og sikre, at relevante ungdomsorganisationer og repræsentanter for den frivillige sektor inddrages i efterfølgende aktiviteter i rådgivningsgruppen for den europæiske referenceramme for kvalifikationer
 - 2) indberette, hvilke fremskridt der er gjort efter vedtagelsen af denne henstilling i den kommende fælles rapport fra Kommissionen og Rådet, som skal offentliggøres i 2015 som led i strategien Uddannelse 2020, og i efterfølgende fælles rapporter
 - 3) understøtte gennemførelsen af denne henstilling gennem anvendelse af EU-agenturernes ekspertviden, især Cedefops, ved at indberette etableringen af nationale systemer for validering af ikke-formel og uformel læring i den årlige rapport om udviklingen af nationale referencerammer for kvalifikationer og ved at bistå Kommissionen, så den regelmæssigt kan ajourføre den europæiske fortegnelse over validering af ikke-formel og uformel læring.
3. Kommissionen bør:
- 1) bistå medlemsstaterne og interesseparterne ved:
 - at fremme effektiv peerlæring og udveksling af erfaringer og god praksis
 - regelmæssigt at ajourføre de europæiske retningslinjer for validering af ikke-formel og uformel læring, der opsummeres i bilag II
 - 2) videreudvikle instrumenter inden for Europass-rammen, som letter gennemsigtigheden og anerkendelsen af validerede læringsresultater opnået gennem ikke-formel og uformel læring i hele Unionen
 - 3) i samarbejde med medlemsstaterne sikre at programmerne for livslang læring og aktive unge, fremtidige europæiske programmer for almen uddannelse, erhvervsuddannelse, ungdom og sport og de europæiske strukturfonde understøtter gennemførelsen af denne henstilling

²⁹ Oprettet ved Europa-Parlamentets og Rådets henstilling af 23. april 2008 om etablering af den europæiske referenceramme for kvalifikationer for livslang læring (EUT C 111 af 6.5.2008, s. 1).

- 4) i samarbejde med medlemsstaterne og efter at have konsulteret de berørte parter at vurdere og evaluere de foranstaltninger, der træffes i medfør af denne henstilling, og senest den 31. juli 2017 at aflægge rapport til Rådet om de opnåede erfaringer og følgerne for fremtiden, herunder om nødvendigt en eventuel genovervejelse og revision af denne henstilling.

Udfærdiget i Bruxelles, den .

På Rådets vegne

Formand

BILAG I DEFINITIONER

I denne henstilling forstås ved:

- a) "Formel læring": læring i en organiseret og struktureret sammenhæng, som er udformet specifikt med henblik på læring, og som almindeligvis fører til en titel som regel i form af tildelingen af et certifikat eller eksamensbevis. Formel læring omfatter almen uddannelse, grundlæggende erhvervsuddannelse og videregående uddannelse.
- b) "Ikke-formel læring": læring, som foregår gennem planlagte aktiviteter (hvad angår læringsmålsætninger, undervisningstid), hvor der findes en eller anden form for system, der tjener som støtte for undervisningen (f.eks. lærer-elev-forhold). Ikke-formel læring kan omfatte programmer med henblik på videregivelse af faglige færdigheder, læse- og skrivefærdigheder og grundlæggende uddannelse for personer, der er gået ud af skolen for tidligt. De mest almindelige eksempler på ikke-formel læring er kurser på arbejdspladsen, hvormed virksomheder opgraderer og forbedrer arbejdstagernes færdigheder, f.eks. deres ikt-kvalifikationer, struktureret onlinelæring (f.eks. ved hjælp af åbne uddannelsesressourcer) og kurser, som tilrettelægges af civilsamfundsorganisationer for deres medlemmer, målgruppe eller for offentligheden.
- c) "Uformel læring": læring, som er et resultat af hverdagsaktiviteter med relation til arbejde, familie eller fritid. Denne form for læring er ikke organiseret og struktureret hvad angår målsætninger, undervisningstid eller undervisningsstøtte. Uformel læring behøver fra den lærendes perspektiv ikke at være intentionel. Eksempler på læringsresultater opnået gennem uformel læring er færdigheder, som opnås gennem livs- og arbejds erfaringer. Her kan nævnes projektledelseskvalifikationer eller ikt-kvalifikationer opnået på arbejdspladsen, sproglige og tværkulturelle færdigheder opnået under et udlandsophold, ikt-kvalifikationer opnået uden for arbejdspladsen, færdigheder opnået i forbindelse med frivilligt arbejde, kulturelle aktiviteter, sport, arbejde med unge eller gennem aktiviteter i hjemmet (f.eks. pasning af et barn).
- d) "Kvalifikation": et formelt resultat af en evaluerings- og valideringsproces, der opnås, når et kompetent organ fastslår, at en bestemt person har opnået læringsresultater i henhold til bestemte standarder.
- e) "Læringsresultater": opgørelser over, hvad en lærende ved, forstår og er i stand til at udføre efter en afsluttet læringsproces, og som defineres i form af viden, færdigheder og kompetencer.
- f) "National referenceramme for kvalifikationer": en sammenhængende og omfattende beskrivelse af kvalifikationsniveauer baseret på læringsresultater.
- g) "Validering": en proces, hvor et kompetent organ bekræfter, at en bestemt person har opnået læringsresultater målt i forhold til en relevant standard. Denne proces består af fire adskilte faser: 1) kortlægning af en persons særlige erfaringer på grundlag af en dialog, 2) dokumentation, der synliggør den pågældende persons erfaringer, 3) en formel vurdering af disse erfaringer og 4) anerkendelse som fører til certificering, f.eks. i form af en hel eller delvis anerkendt kvalifikation.

BILAG II

Resumé af retningslinjerne for validering af ikke-formel og uformel læring

Effektiv praksis: det europæiske perspektiv

Validering af uformel og ikke-formel læring bør være forenelig med hovedelementerne i de europæiske principper for validering af ikke-formel og uformel læring fra 2004, de europæiske principper for kvalitetssikring inden for uddannelse og henstillingen om den europæisk referenceramme for kvalitetssikring af erhvervsuddannelse.

Europæisk samarbejde om validering bør videreudvikles, navnlig gennem regelmæssig ajourføring og forbedring af disse retningslinjer og den europæiske fortegnelse over validering af ikke-formel og uformel læring.

De redskaber og rammer, der findes på europæisk plan (den europæiske referenceramme for kvalifikationer, Europass, europæiske meritoverførselssystemer osv.), kan anvendes til at fremme validering og forbedre sammenligneligheden og gennemsigtigheden af resultaterne af valideringsprocesser og dermed bidrage til opbygning af tillid på tværs af de nationale grænser.

Effektiv praksis: det nationale perspektiv

Validering af ikke-formel og uformel læring bør betragtes som en integrerende del af de nationale kvalifikationssystemer.

Den formative tilgang til vurdering er vigtig, eftersom den retter opmærksomheden mod kortlægningen af viden, færdigheder og bredere kompetencer, som er et meget vigtigt led i livslang læring.

Summativ validering skal have en klar og utvetydig forbindelse til de standarder, der anvendes i det nationale kvalifikationssystem (eller den nationale referenceramme).

Retten til validering kan anvendes i tilfælde, hvor ikke-formel og uformel læring betragtes som en normal uddannelsesvej, der fører til en kvalifikation, parallelt med formel uddannelse og undervisning.

Udviklingen af nationale referencerammer for kvalifikationer kan anvendes til systematisk at integrere validering i kvalifikationssystemerne.

Indførelse af validering som en integrerende del af de nationale referencerammer for kvalifikationer kan knyttes til behovet for at forbedre adgang til, udvikling inden for og overførsel af kvalifikationer.

De nationale valideringssystemers bæredygtighed og sammenhæng bør understøttes af regelmæssige cost-benefit-analyser.

Effektiv praksis: det organisatoriske perspektiv

Formelle uddannelsessystemer, virksomheder, voksenuddannelsesudbydere og volontørorganisationer er vigtige interesseparter, da de giver muligheder for at validere ikke-formel og uformel læring.

Validering af ikke-formel og uformel læring medfører udfordringer for det formelle uddannelsessystem for så vidt angår omfanget af den læring, der kan valideres, og hvorledes denne proces kan integreres i formelle undervisningsplaner og vurderingen heraf.

Der er betydelige fordele for virksomheder ved at indføre systemer til dokumentation af de ansattes viden, færdigheder og kompetencer. Virksomheder skal finde en balance mellem deres berettigede interesse som arbejdsgiver og arbejdstagerens berettigede interesse.

Voksenuddannelse bidrager i stort omfang til ikke-formel og uformel læring og videreudviklingen heraf bør støttes gennem systematisk udvikling af formativ og summativ validering.

Den tredje (eller frivillige) sektor tilbyder en bred vifte af individuelle læringsmuligheder, som er af stor værdi i andre sammenhænge. Validering bør anvendes til at synliggøre og værdsætte resultaterne af denne læring samt bidrage til at overføre den til andre sammenhænge.

De opgaver, der varetages af de forskellige organer med ansvar for validering, skal samordnes inden for institutionelle rammer.

Den institutionelle vej til validering og certificering bør ikke føre til udstedelse af certifikater, som anses for at have en anden status på grund af den uddannelsesvej, som har ført frem til opnåelsen af disse certifikater.

Effektiv praksis: det individuelle perspektiv

Den enkelte person er valideringsprocessens omdrejningspunkt. De andre aktørers aktiviteter i forbindelse med validering bør anskues i lyset af deres indvirkning på den enkelte.

Alle bør have adgang til validering, og det er særlig vigtigt at lægge vægt på motivering for at bidrage til denne proces.

De forskellige faser i valideringsprocessen giver den enkelte mange muligheder for at beslutte, hvilken retning deres validering skal tage. Denne beslutningstagning bør understøttes af oplysning, rådgivning og vejledning.

Effektiv praksis: valideringsprocessens struktur

De tre processer vejledning, vurdering og ekstern revision kan anvendes til at evaluere eksisterende valideringsprocedurer og bidrage til udviklingen af nye valideringsprocedurer.

Effektiv praksis: metoder

Metoderne til validering af ikke-formel og uformel læring er grundlæggende de samme, som de redskaber, der anvendes til vurdering af formel læring.

Når redskaberne anvendes til validering, skal de vedtages, kombineres og anvendes på en måde, der afspejler den individuelle og ikke-standardiserede karakter af ikke-formel og uformel læring.

Redskaber til vurdering af læring skal være egnede til formålet.

Effektiv praksis: valideringspraktikere

En effektiv gennemførelse af valideringsprocessen er afhængig af faglige input fra rådgivere, bedømmere og personale med ansvar for administration af valideringsprocessen. Det er helt afgørende at forberede og videreuddanne dette personale.

Netværkssamarbejde, som sikrer udveksling af erfaringer og et velfungerende fællesskab af fagfolk, bør være et led i udviklingsprogrammer for praktikere.

Samarbejde mellem praktikere inden for en enkelt valideringsproces vil højst sandsynligt føre til en mere effektiv praksis til gavn for dem, som ønsker validering.